GENERALINIO ADVOKATO NIILO JÄÄSKINEN IŠVADA, pateikta 2011 m. liepos 7 d.[1]

I — Įvadas

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kuri pateikė *Hof van Cassatie* (Belgija), susijęs su 1994 m. liepos 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2100/94 dėl augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje[2], iš dalies pakeisto 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 873/2004[3], išaiškinimo.

2. Šioje byloje Teisingumo Teismas turės išsakyti savo poziciją dėl specifinių problemų, kurių kelia augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje bendrai atsižvelgiant į intelektinę nuosavybę, visų pirma kiek tai susiję su skirtinga apsauga, kuri minėtu reglamentu numatoma dauginamajai medžiagai (nagrinėjamu atveju – „Nicoter“ obelų rūšiai) ir augalinei medžiagai (nagrinėjamu atveju – „Kanzi“ obuolių rūšiai).

3. Teisingumo Teismo prašoma atsakyti į klausimą, ar augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininkas gali remtis savo išimtinėmis teisėmis, numatytomis Reglamente Nr. 2100/94, tam, kad pareikštų ieškinį dėl pažeidimo prieš trečiuosius asmenis, arba ar, priešingai, reikia manyti, kad jo teisės išnaudotos, kai naudojimo teises turintis asmuo pardavė tretiesiems asmenims Bendrijoje saugomos augalų veislės medžiagos, nenustatydamas apribojimų, kurie turėjo būti nustatyti remiantis licencine sutartimi, sudaryta tarp naudojimo teises turinčio asmens ir augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininko.

II — Teisinis pagrindas

A — *1991 m. UPOV konvencija*

4. Tarptautiniu lygmeniu augalų veislių teisinė apsauga taikoma pagal 1961 m. gruodžio 2 d. pasirašytą ir 1991 m. peržiūrėtą konvenciją (toliau – 1991 m. UPOV konvencija). Europos bendrija prie šios konvencijos prisijungė

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — OL L 227, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 111, 2001, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 16 t., p. 390.

3 — OL L 162, p. 38; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 45 t., p. 178, toliau – Reglamentas Nr. 2100/94.

2005 m.[4] Bendrijos teisės normos iš esmės grindžiamos šios konvencijos nuostatomis.

B — *Reglamentas Nr. 2100/94*

5. Reglamento Nr. 2100/94 14 konstatuojamoji dalis išdėstyta taip:

„kadangi tam, kad augalų veislių teisinės apsaugos poveikis būtų vienodas visoje Bendrijoje, nuo savininko sutikimo priklausomi komerciniai sandoriai turi būti tiksliai apibrėžti; kadangi, palyginti su daugeliu nacionalinių sistemų, teisinės apsaugos sritis turėtų būti išplėsta ir taikoma tam tikrai veislinei medžiagai, kad būtų galima atsižvelgti į prekybą per šalis [su šalimis], kurios nėra Bendrijos narės ir nesuteikia teisinės apsaugos; kadangi vis dėlto siūlant taikyti teisių išplėtimo principą turi būti užtikrinama [kadangi teisių išnaudojimo principo nustatymas vis dėlto turi užtikrinti], kad ta apsauga nebus pernelyg didelė.“

6. Pagal Reglamento Nr. 2100/94 11 straipsnio 1 dalį:

„Teisę į augalų veislių teisinę apsaugą Bendrijoje turi tą veislę sukūręs arba atradęs ir išskyręs asmuo, arba jo teisių perėmėjas, abu – tas asmuo ir jo teisių perėmėjas – toliau vadinami „selekcininku““.

7. Pagal šio reglamento 13 straipsnio 1–3 dalis:

„1. Augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje poveikį sudaro augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininko ar savininkų, toliau vadinami „savininku“, teisė atlikti 2 dalyje nustatytus veiksmus.

2. Nepažeidžiant 15 ir 16 straipsnių nuostatų, savininko leidimas yra būtinas, kad su saugomos augalų veislės dauginamąja medžiaga arba saugomos veislės surinkta augaline medžiaga, toliau bendrai vadinamomis „medžiaga“, būtų galima atlikti šiuos veiksmus:

a) gaminti ar dauginti (veisti);

b) paruošti dauginimui;

c) siūlyti parduoti;

d) parduoti ar kitaip pateikti į rinką;

e) eksportuoti iš Bendrijos;

4 — Žr. 2005 m. gegužės 30 d. Tarybos sprendimą 2005/523/EB, patvirtinantį Europos bendrijos prisijungimą prie Tarptautinės konvencijos dėl naujų augalų veislių apsaugos, su pakeitimais, padarytais 1991 m. kovo 19 d. Ženevoje (OL L 192, p. 63).

f) importuoti į Bendriją;

g) laikyti atsargas a–f punktuose nurodytais tikslais.

Savo leidimą savininkas gali susieti su sąlygomis ir apribojimais.

3. 2 dalies nuostatos taikomos surinktai augalinei medžiagai tik tuo atveju, jei ji buvo gauta naudojant saugomos augalų veislės dauginamąją medžiagą be leidimo ir jeigu savininkas neturėjo tinkamos galimybės pasinaudoti savo teise tos veislės dauginamosios medžiagos atžvilgiu.“

8. Reglamento Nr. 2100/94 16 straipsnyje „Augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje nesuteikimas [išnaudojimas]“ numatyta:

„Augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje nesuteikiama dėl [neapima] veiksmų, susijusių su bet kokia saugomos veislės medžiaga, <...> kurios [kuri] savininko arba jo sutikimu buvo perleistos [perleista] kitiems [tretiesiems asmenims] bet kurioje Bendrijos dalyje, arba bet kokia iš minėtos medžiagos išvesta medžiaga, jeigu tokie veiksmai:

a) nesusiję su tos veislės tolesniu dauginimu, išskyrus atvejus, kai toks dauginimas buvo numatytas tą medžiagą perduodant; arba

b) nesusiję su veislės dauginamosios medžiagos eksportu į trečiąją šalį, nesaugančią veislių tų augalų genčių ar rūšių, kurioms ta veislė priklauso, išskyrus atvejus, kai eksportuota medžiaga yra skirta galutiniam vartojimui.“

9. Pagal šio reglamento 27 straipsnį „Sutartinės naudojimo teisės“:

„1. Augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje gali būti visu ar daliniu sutarties suteiktų teisių naudojimo objektu [visas ar dalinis sutarties suteiktų teisių naudojimo objektas]. Naudojimo teisės gali būti išimtinės arba neišimtinės.

2. Savininkas suteiktomis teisėmis į augalų veislių teisinę apsaugą Bendrijoje gali remtis, kai naudojimo teisę turintis asmuo pažeidžia kurias nors pagal 1 dalį su naudojimo teise susietas sąlygas ar apribojimus.“

10. Reglamento Nr. 2100/94 94 straipsnyje „Pažeidimas“ nustatyta:

„1. Kiekvienam asmeniui, kuris:

a) neturėdamas teisės atlikti veiksmus su veisle, kuriai yra suteikta teisinė apsauga Bendrijoje, atlieka vieną iš 13 straipsnio 2 dalyje nurodytų veiksmų arba

<...>

savininkas gali pareikšti ieškinį dėl tokio pažeidimo arba reikalauti tinkamo žalos atlyginimo, arba ir dėl vieno, ir dėl kito.

2. Kiekvienas asmuo, kuris veikia tyčia ar dėl neatsargumo, privalo atlyginti savininkui ir visą tolesnę dėl to veiksmo patirtą žalą. Nedidelio neatsargumo atvejais tokie reikalavimai gali būti sumažinti pagal tokio nedidelio neatsargumo laipsnį, bet jokiu būdu ne tokiu mastu, kad jie būtų mažesni už pažeidimą padariusio asmens iš to gautą naudą."

11. Reglamento Nr. 2100/94 104 straipsnis „Teisė pareikšti ieškinį dėl pažeidimo" suformuluotas taip:

„1. Ieškinius dėl pažeidimo gali pareikšti savininkas. Naudojimo teises turintys asmenys pareikšti tokius ieškinius gali, jei tai buvo aiškiai nustatyta susitariant su savininku dėl išimtinės naudojimo teisės arba Tarnybos remiantis 29 straipsniu ar 100 straipsnio 2 dalimi.

2. Bet kuris naudojimo teises turintis asmuo, siekdamas gauti kompensaciją už jam padarytą žalą, turi teisę dalyvauti savininko pareikštame ieškinyje dėl nuosavybės teisės pažeidimo."

III — Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

12. Pagrindinės bylos, kurioje sprendžiamas ginčas tarp, pirma, *Greenstar-Kanzi Europe NV* (toliau – GKE) ir, antra, J. Hustin bei J. Goossens ir kurią nagrinėja *Hof van Cassatie*, aplinkybes trumpai galima apibendrinti taip [5].

A — *Nicolaï NV ir Better3fruit NV*

13. Pirmiausia paaiškinsiu, kokį vaidmenį vaidina šios dvi bendrovės, kurios nėra pagrindinės bylos šalys.

14. *Nicolaï NV* (toliau – *Nicolaï*) yra naujos obelų veislės „Nicoter" selekcininkė. Ši veislė yra vienintelė, vedanti obuolius, kurie parduodami naudojant prekių ženklą „Kanzi", jeigu jie atitinka tam tikrus kokybės reikalavimus [6]. Siekiant išvengti veislės kokybės ir prekių ženklo vertinimo pablogėjimo, buvo

5 — Pažymėtina, kad aplinkybių aprašymas kelia tam tikrų problemų: šalys pagrindinėje byloje nesutaria dėl daugelio fakto ir teisės klausimų; kalbama apie laikinųjų priemonių taikymo procesą, o naudojimo teises turintis asmuo (*Nicolaï NV*) nėra pagrindinės bylos šalis.

6 — 2009 m. Europoje buvo 3 156 000 „Nicoter" veislės obelų, iš kurių gauta 25 000 tonos obuolių. Maždaug trys ketvirtadaliai šių obuolių atitiko prekių ženklo „Kanzi" kokybės reikalavimus. Žr. „European Fruit Magazine", Nr. 12, 2009, p. 6 (žr. interneto svetainę www.fruitmagazine.eu).

įgyvendinta sistema, prilygstanti selektyviam platinimo tinklui, taip pat nustatyti reikalavimai, tarp kurių yra apribojimai dėl medžių auginimo ir vaisių gamybos, saugojimo, rūšiavimo ir pardavimo.

15. 2001 m. balandžio 27 d. *Nicolaï* pateikta paraiška dėl obelų veislės „Nicoter“ buvo paskelbta 2001 m. birželio 15 d. *Bendrijos augalų veislių tarnybos oficialiajame žurnale*.

16. 2002 m. rugsėjo 3 d. *Nicolaï* suteikė augalų veislių teisinę apsaugą pagal šią paraišką įmonei *Better3fruit NV* (toliau – *Better3fruit*).

17. Todėl *Better3fruit* yra „Nicoter“ veislės obelims suteiktos augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininkė.

18. *Better3fruit* taip pat yra obuolių „Kanzi“ prekių ženklo savininkė.

19. 2003 m. *Better3fruit* ir *Nicolaï* sudarė licencinę sutartį (toliau – licencinė sutartis)[7], leidžiančią įmonei *Nicolaï* įgyti išimtinę teisę auginti ir parduoti „Nicoter“ veislės obelis.

20. Licencinėje sutartyje numatyta, kad *Nicolaï* „<...> neperleis arba neparduos produktų, kuriems taikoma licencija, jei atitinkamas sutarties partneris prieš tai nepasirašė 6 priede pateiktos auginimo licencijos (augintojo atveju) arba 7 priede pateiktos prekybos licencijos (prekybos partnerio atveju)“.

21. 2003 m. licencinė sutartis tarp įmonių *Better3fruit* ir *Nicolaï* buvo nutraukta 2005 m. sausio 20 d.

B — *Pagrindinė byla tarp, pirma, GKE ir, antra, J. Hustin bei J. Goossens*

22. Tam tikru momentu, dėl kurio šalys pagrindinėje byloje nesutaria, GKE įsigijo išimtines „Nicoter“ obelų naudojimo teises, kurias suteikia augalų veislių teisinė apsauga. Taip GKE tapo naudojimo teisę turinčiu asmeniu vietoje *Nicolaï*[8].

23. 2004 m. gruodžio 24 d. *Nicolaï* pardavė J. Hustin 7000 „Nicoter“ veislės obelų. Sudarydamas šį sandorį, J. Hustin neprisiėmė jokių įsipareigojimų laikytis konkrečių

7 — Licencinėje sutartyje jos sudarymo data nenurodyta.

8 — Dokumentas, kuriuo grindžiamos GKE teisės, nepridėtas prie bylos medžiagos. Atrodo, tai yra licencinė sutartis, sudaryta tarp GKE ir bendrovės, įvardytos kaip *EFC BVBA*, kuri savo ruožtu sudarė licencinę sutartį su teisinės apsaugos Bendrijoje savininke *Better3fruit*.

reikalavimų dėl „Kanzi“ obuolių auginimo ir derliaus pardavimo.

24. 2007 m. gruodžio 4 d. buvo konstatuota, kad J. Goossens pardavinėjo obuolius, pavadintus „Kanzi“. Paaiškėjo, kad šiuos obuolius jam buvo patiekęs J. Hustin.

25. Todėl GKE pareiškė ieškinį J. Hustin ir J. Goossens. 2008 m. sausio 29 d. *rechtbank van koophandel te Antwerpen* pirmininkas procese dėl laikinųjų apsaugos priemonių nusprendė, kad J. Hustin ir J. Goossens pažeidė GKE teises į augalų veislių teisinę apsaugą. Be to, J. Goossens pažeidė „Kanzi“ prekių ženklui suteiktas, pagal prekių ženklų teisę saugomas teises.

26. Šį sprendimą *hof van beroep te Antwerpen* pakeitė 2008 m. balandžio 24 d. sprendimu. Šis teismas nusprendė, kad J. Hustin ir J. Goossens nepažeidė GKE teisių į augalų veislių teisinę apsaugą ir prekių ženklu jai suteiktų teisių, nes licencinėje sutartyje numatytais apribojimais negalima remtis prieš J. Hustin ir J. Goossens.

27. Dėl šio *hof van beroep te Antwerpen* sprendimo GKE pateikė kasacinį skundą. Abejodamas dėl teisių išnaudojimo taisyklės, kaip antai įtvirtinta Reglamento Nr. 2100/94 16 straipsnyje, apimties, *Hof van Cassatie* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui du tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar <...> Reglamento <...> Nr. 2100/94 <...> 94 straipsnis, siejamas su Reglamento <...> Nr. 2100/94 11 straipsnio 1 dalimi, 13 straipsnio 1–3 dalimis, 16, 27 ir 104 straipsniais, aiškintinas taip, kad savininkas arba naudojimo teises turintis asmuo gali pareikšti ieškinį dėl teisių pažeidimo asmeniui, atliekančiam veiksmus, susijusius su medžiaga, kurią jam pardavė arba perleido naudojimo teises turintis asmuo, jeigu parduodant šią medžiagą nebuvo laikytasi apribojimų, numatytų naudojimo teises turinčio asmens ir augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininko sudarytoje licencinėje sutartyje?

2. Jeigu atsakymas būtų teigiamas, ar vertinant pažeidimą reikia nustatyti, ar asmuo, kuris atlieka minėtus veiksmus, žinojo arba privalėjo žinoti apie licencinėje sutartyje nustatytus apribojimus?“

28. Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Hof van Cassatie* rėmėsi Teisingumo Teismo praktika, susijusia su prekių ženklo savininko teisių išnaudojimu, ir visų pirma iškėlė klausimą, ar teisių, susijusių su augalų veislių teisine apsauga Bendrijoje, išnaudojimas turėtų būti aiškinamas siauriau,

atsižvelgiant į pačios augalų veislių teisinės apsaugos ypatybes.

29. Rašytines pastabas pateikė GKE, J. Hustin, J. Goossens, Ispanijos vyriausybė ir Europos Komisija. Nė viena šalių neprašė žodinio bylos nagrinėjimo.

30. Dėl pagrindinės bylos pirmiausia pažymėtina, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą nebuvo nurodyta, ar *Better3fruit* pareiškė ieškinį įmonei *Nicolaï*, kuri neįpareigojo J. Hustin laikytis licencijos sąlygų [9]. Akivaizdu, kad tarp GKE ir J. Hustin nėra jokių sutartinių santykių.

IV — Analizė

A — *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

1. Pirminės pastabos

31. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia gauti paaiškinimų dėl augalų veislių teisinės apsaugos išnaudojimo apimties tuo atveju, kai naudojimo teises turintis asmuo sutartis dėl trečiajam asmeniui parduodamos arba perleidžiamos medžiagos sudarė pažeisdamas licencinėje sutartyje tarp naudojimo teises turinčio asmens ir augalų veislių teisinės apsaugos savininko nustatytus apribojimus.

32. Dėl Reglamento Nr. 2100/94 buvo pateikta labai mažai prašymų priimti prejudicinį sprendimą [10]. Visų pirma savininko teisių apimtis ir augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje išnaudojimas Teisingumo Teismui yra nauji klausimai.

33. Pažymėtina, kad Reglamente Nr. 2100/94 numatomi įvairūs apsaugos lygiai.

34. Pirmiausia yra „pirminė“ apsauga, kuri pagal Reglamento Nr. 2100/94 13 straipsnio 2 dalį apima dauginamąją medžiagą. Augalinei medžiagai taikoma „antrinė“ apsauga, kuri, nors irgi paminėta minėto 13 straipsnio 2 dalyje, labai apribojama to paties straipsnio

9 — Pagal licencinės sutarties sąlygą dėl jurisdikcijos tokie ieškiniai turi būti pareiškiami Leveno (Belgija) teismuose.

10 — Žr. 2003 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Schulin* (C-305/00, Rink. p. I-3525); 2004 m. kovo 11 d. Sprendimą *Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft* (C-182/01, Rink. p. I-2263); 2004 m. spalio 14 d. Sprendimą *Brangewitz* (C-336/02, Rink. p. I-9801) ir 2006 m. birželio 8 d. Sprendimą *Saatgut-Treuhandverwaltung* (C-7/05-C-9/05, Rink. p. I-5045).

3 dalimi [11]. Taigi, nors dauginamąją medžiagą ir augalinę medžiagą apima sąvoka „medžiaga“ [12], kaip tai suprantama pagal minėto 13 straipsnio 2 dalį, šioms dviem kategorijoms numatyta apsauga skiriasi.

35. Reglamente Nr. 2100/94 dauginamajai medžiagai (nagrinėjamu atveju – obelims) nustatoma platesnė apsauga nei augalinei medžiagai (šiuo atveju – obuoliams) [13]. Taigi pagal 13 straipsnio 2 dalį savininko leidimas yra būtinas obelų kaip dauginamosios medžiagos pardavimo veiksmams, tačiau obuoliams kaip augalinei medžiagai toks leidimas būtinas tik 13 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais. Pažymėtina, kad šis esminis išskyrimas augalų veislių teisinės apsaugos srityje dar aiškesnis 1991 m. UPOV konvencijoje [14].

36. Kalbant apie J. Goossens, kuris pardavė „Kanzi“ obuolių, taigi ir augalinės medžiagos, situaciją, reikia pažymėti, kad augalų veislių teisinės apsaugos savininko leidimas parduoti ar kitaip pateikti į rinką yra būtinas tik tuo atveju, jei augalinė medžiaga buvo gauta be leidimo naudojant saugomos augalų veislės dauginamąją medžiagą ir jei savininkas neturėjo pakankamai galimybių pasinaudoti teise tos dauginamosios medžiagos atžvilgiu.

2. Dėl intelektinės nuosavybės teisių išnaudojimo principo

37. Teisių išnaudojimo principas, net jeigu jo turinys įvairiose intelektinės nuosavybės teisės srityse skiriasi, yra Europos intelektinės nuosavybės teisės pagrindinė taisyklė. Šis

11 — Pažymėtina, kad Reglamento Nr. 2100/94 13 straipsnio 4 dalyje taip pat numatyta galimybė šio reglamento taikymo sąlygų lygmeniu nustatyti „trečiojo lygio“ apsaugą produktams, gautiems tiesiogiai iš saugomos augalų veislės medžiagos. Kiek man žinoma, tokia nuostata nebuvo priimta ir bet kuriuo atveju šis klausimas nagrinėjamai bylai nesvarbus. Konkrečiai ši „trečiojo lygio“ apsauga būtų taikoma, pavyzdžiui, sultims iš obuolių („antrinė“ apsauga), gautų iš saugomos augalų veislės obelų („pirminė“ apsauga).

12 — Pažymėtina, kad terminų „dauginamoji medžiaga“ arba „medžiaga“ vartojimas Reglamente Nr. 2100/94 yra nenuoseklus. Žr. G. Würtenberger ir kt., *European Community Plant Variety Protection*, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 119–120.

13 — Man atrodo, kad obuoliai, kuriuose yra sėklyčių, turėtų būti laikomi „augaline medžiaga“, o ne „dauginamąja medžiaga“, nes sėklytės negali būti tiesiogiai naudojamos auginti visus augalus, turinčius tokias pačias ypatybes kaip tie, kurie yra saugomi. Žr. G. Würtenberger ir kt., *op. cit.*, p. 118.

14 — 1991 m. UPOV konvencijos 14 straipsnyje (pavadintame „Selekcininko teisės“) atskirai nurodomi su dauginamąja medžiaga susiję veiksmai (1 dalis), su augaline medžiaga susiję veiksmai (2 dalis), su tam tikrais produktais susiję veiksmai (3 dalis) ir galimi papildomi veiksmai (4 dalis).

principas reiškia, kad jeigu teisės turėtojas pirmą kartą parduodant galėjo gauti savo išimtinės teisės į prekes, kurioms taikoma apsauga, ekonominę vertę, šios prekės yra laisvoje apyvartoje [15].

38. Sąjungos teisėje šis principas iš pradžių buvo įtvirtintas Teisingumo Teismo praktikoje, susijusioje su laisvu prekių judėjimu ir konkurencijos taisyklėmis, tačiau Sąjungos teisės aktuose dėl įvairių intelektinės nuosavybės teisių paprastai yra šį principą įtvirtinanti nuostata [16]. Teismų praktika dėl teisių išnaudojimo daugiausia buvo susijusi su prekių ženklais, tačiau ši problematika buvo aptarta ir kitose srityse [17].

39. Be to, Sąjungos teisės aktuose, kuriuose įtvirtintas intelektinės nuosavybės teisės išnaudojimas, numatoma, kad teisė yra išnaudojama, kai teisės savininkas objektus, kuriems taikoma ši teisė, išleido į rinką kurioje nors Europos Sąjungos teritorijos vietoje arba tai buvo padaryta su jo sutikimu. Be to, aptariamose nuostatose paprastai apibrėžiami atvejai, kuriais teisė neišnaudojama.

40. Be to, minėtuose teisės aktuose dažnai būna nuostata, susijusi su sutartinėmis naudojimo teisėmis. Taip Reglamento Nr. 2100/94 27 straipsnyje numatoma galimybė suteikti naudojimo teisę, susijusią su augalų veislių teisine apsauga Bendrijoje. Šiais teisės aktais savininkui taip pat leidžiama remtis savo nuosavybės teisėmis prieš naudojimo teisę turintį asmenį, kuris pažeidžia vieną iš licencinės sutarties sąlygų arba apribojimų [18].

15 — Šiuo klausimu žr. 2001 m. lapkričio 20 d. Sprendimą *Zino Davidoff ir Levi Strauss* (C-414/99-C-416/99, Rink. p. I-8691, 33 punktas); 2003 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Van Doren + Q* (C-244/00, Rink. p. I-3051, 26 punktas) ir 2004 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Peak Holding* (C-16/03, Rink. p. I-11313, 40 punktas).

16 — Žr. 1986 m. gruodžio 16 d. Tarybos direktyvos 87/54/EEB dėl puslaidininkių įtaisų topografijų teisinės apsaugos (OL L 24, p. 36; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 8 t., p. 231) 5 straipsnio 5 dalį; 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmosios Tarybos direktyvos valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 40, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 92), panaikintos 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/95/EB valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 299, p. 25), 7 straipsnį; 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 11, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 146), panaikinto 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 78, p. 1), 13 straipsnį; 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos (OL L 289, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 120) 15 straipsnį; 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230) 4 straipsnio 2 dalį ir 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142) 21 straipsnį.

17 — Žr., pavyzdžiui, 1985 m. liepos 9 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Pharmon* (19/84, Rink. p. 2281, 16 ir 26 punktai) dėl patentu suteikiamų teisių išnaudojimo privalomų licencijų, išduotų pagal lygiagretų patentą, atveju; 1999 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Micro Leader prieš Komisiją* (T-198/98, Rink. p. II-3989, 34 punktas) dėl 1991 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyvos 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (OL L 122, p. 42; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 114) ir 2006 m. rugsėjo 12 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Laserdisken* (C-479/04, Rink. p. I-8089, 27 punktas), susijusį su Direktyva 2001/29.

18 — Žr. Direktyvos 2008/95 8 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 207/2009 22 straipsnio 2 dalį.

41. Atrodo, kad augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje kai kuriais atžvilgiais panaši į patentų apsaugą. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šioje srityje nėra teismų praktikos, ir į prašyme priimti prejudicinį sprendimą esančias nuorodas reikia remtis palyginimu su prekių ženklų teise.

42. Prekių ženklų teisėje teisių išnaudojimo klausimas buvo nagrinėtas visų pirma Sprendime *Peak Holding*[19]. Toje byloje Teisingumo Teismo didžioji kolegija nagrinėjo prekių ženklu pažymėtų prekių pirkimo-pardavimo sutartyje, sudarytoje tarp prekių ženklo savininko ir Europos ekonominėje erdvėje (EEE) įsteigto subjekto, įtvirtinto draudimo perparduoti nesilaikymo pasekmes. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, toks draudimas perparduoti susijęs tik su tos sutarties šalių santykiais. Todėl šioje nuostatoje neatmetama galimybė, kad yra išleidimas į rinką, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 89/104 7 straipsnio 1dalį, taigi ir neužkertamas kelias išimtinės savininko teisės išnaudojimui neteisėto perpardavimo EEE atveju.

43. Vėliau priimtame sprendime, atrodo, nesivadovaujama tuo pačiu požiūriu. Sprendime *Copad* Teisingumo Teismo pirmoji kolegija analizavo su prabangos prekėmis susijusios licencinės sutarties sąlygos nesilaikymo pasekmes. Teisingumo Teismas nurodė, kad licencijos turėtojas išleidžia prekių ženklu pažymėtas prekes į rinką, pažeisdamas licencinės sutarties sąlygą, be prekių ženklo savininko sutikimo, kai nustatyta, jog ši sąlyga atitinka vieną iš Direktyvos 89/104 8 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų[20].

44. Nagrinėjamoje byloje kelios šalys, remdamosi Sprendimu *Copad*, padarė išvadą, kad yra ryšys tarp Reglamento Nr. 2100/94 27 straipsnio 2 dalyje paminėtų licencinių sutarčių pasekmių aiškinimo ir to paties reglamento 16 straipsnyje numatyto teisių išnaudojimo. Tačiau Reglamento Nr. 2100/94 27 straipsnio 2 dalyje, skirtingai nei Direktyvos 89/104 8 straipsnio 2 dalyje, nėra licencinės sutarties sąlygų, kurių nesilaikymas, kai tai daro naudojimo teisę turintis asmuo, leistų savininkui pareikšti savo teises, kurias jam suteikia augalų veislių teisinė apsauga, baigtinio sąrašo.

45. Atrodo, kad GKE daro išvadą, jog teisių išnaudojimas negalimas, jeigu naudojimo teisę turintis asmuo pažeidė bet kokią licencinėje sutartyje įtvirtintą sąlygą arba apribojimą, nes tokiu atveju trūksta apsaugos savininko sutikimo perleisti saugomos augalų veislės

19 — Minėtas sprendimas (56 punktas).

20 — 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Copad* (C-59/08, Rink. p. I-3421, 51 punktas).

medžiagą tretiesiems asmenims. O Komisija mano, kad teisių išnaudojimas gali neįvykti tik dėl naudojimo teisę turinčio asmens padaryto vienos iš sąlygų ar apribojimų, susijusių su veiksmais, kuriems pagal Reglamento Nr. 2100/94 13 straipsnio 2 dalį reikalingas savininko leidimas, pažeidimo.

46. Nagrinėjama byla tiesiogiai nesusijusi su Direktyvos 89/104 išaiškinimu, nors ši ir paminėta prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Tačiau šioje vietoje turiu nurodyti, kad nepritariu Teisingumo Teismo išaiškinimui minėtoje byloje *Copad*.

47. Pirma, Sąjungos teisės aktų nuostatose dėl galimybės savininkui remtis savo intelektinės nuosavybės teise prieš naudojimo teisę turintį asmenį nėra jokios nuorodos į galimybę taip pat remtis šia teise prieš trečiuosius asmenis, kiek tai susiję su teisių išnaudojimu. Šis klausimas reglamentuojamas atskiroje nuostatoje [21].

48. Antra, šiomis nuostatomis siekiama suteikti savininkui galimybę prieš naudojimo teisę turintį asmenį, be bendrąja sutarčių teise teikiamos apsaugos, remtis teisinės apsaugos priemonėmis, numatytomis atitinkamame teisės akte ir būdingomis intelektinės nuosavybės teisei [22].

49. Trečia, man atrodo, kad aiškinimas, pagal kurį savininko pritarimo sąvoka, kalbant apie teisių išnaudojimą trečiųjų asmenų atžvilgiu, susiejama su sutartinėmis sąlygomis, būtinai turinčiomis santykinį poveikį, sudaro kliūčių konkurencijai ir laisvam prekių judėjimui tokiu būdu, kuris sunkiai suderinamas su Teisingumo Teismo praktika, visų pirma kiek tai susiję su galimybe prieš trečiuosius asmenis remtis naudojimo teisę turinčiam asmeniui nustatytais teritoriniais apribojimais.

50. Bet kuriuo atveju, net jei Teisingumo Teismas ketintų vadovautis požiūriu, kuris, atrodo, buvo pasirinktas minėtame Sprendime *Copad* taikant Direktyvą 89/104, tai prieštarautų atitinkamų Reglamento Nr. 2100/94 straipsnių, būtent 16 ir

21 — Šiuo klausimu žr. Reglamento Nr. 2100/94 17, 27 ir 94 straipsnius.

22 — Ši idėja aiškiau išreikšta Reglamento Nr. 6/2002 32 straipsnio 2 dalyje („Nepažeisdamas teisinių procedūrų pagal sutarčių teisės nuostatas [Neatsižvelgiant į galimus ieškinius, grindžiamus sutarčių teise], savininkas gali pasinaudoti Bendrijos dizaino suteiktomis teisėmis, nukreiptomis prieš licenciatą, nesutinkantį su bet kuria licencinės sutarties nuostata [prieš licenciatą, pažeidžiantį kurią nors licencinės sutarties nuostatą] <...>“). Taip pat žr. Direktyvos 2008/95 8 straipsnio 2 dalį, Reglamento Nr. 207/2009 22 straipsnio 2 dalį ir Direktyvos 2001/29 8 straipsnio 2 dalį.

27 straipsnių, tekstui, kuris skiriasi nuo Direktyvos 89/104 7 ir 8 straipsnių teksto.

51. Kaip jau esu nurodęs, Reglamento Nr. 2100/94 27 straipsnio 2 dalyje nėra jokio sąlygų ir apribojimų sąrašo, kuriuo savininkas galėtų remtis prieš naudojimo teisę turintį asmenį [23].

52. Jeigu Teisingumo Teismas sutiktų su Komisijos pasiūlytu požiūriu, tai reikštų, kad kurios nors sąlygos ar apribojimo, susijusių su Reglamento Nr. 2100/94 13 straipsnio 2 dalyje išvardytais veiksmais, pažeidimas būtų kliūtis išnaudoti savininko teises dėl savininko leidimo nebuvimo [24]. Todėl jeigu licencinė sutartis būtų susijusi su minėto reglamento 27 straipsnio 1 dalyje nurodyta apsauga Bendrijoje, jos nuostatomis būtų galima remtis prieš trečiuosius asmenis. Tačiau tai man atrodo sunkiai suderinama su Reglamento Nr. 2100/94 14 konstatuojamąja dalimi, pagal kurią teisių išnaudojimo principo nustatymas vis dėlto turi užtikrinti, kad apsauga nebus pernelyg didelė.

53. Iš tiesų teisės neišnaudojimui Reglamento Nr. 2100/94 16 straipsnyje taikomos griežtos sąlygos ir teisės neišnaudojimas susijęs su vėlesniais dauginimo neturint leidimo atvejais. Be to, veiksmas, kuris sukelia teisės išnaudojimą, susijęs su saugomos veislės medžiagos perleidimu tretiesiems asmenims, kurį atlieka savininkas arba tai atliekama su jo leidimu.

54. Todėl augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje neapima veiksmų, susijusių su saugomos veislės medžiaga (arba iš šios medžiagos išvesta medžiaga), kurią savininkas perleido tretiesiems asmenims kurioje nors Bendrijos vietoje arba tai buvo padaryta su jo leidimu, nebent šie veiksmai apima vėlesnį atitinkamos veislės dauginimą, kuris nebuvo numatytas perleidžiant medžiagą.

55. Taigi pagal Reglamento Nr. 2100/94 16 straipsnį apsauga išnaudojama, kai įvyksta perleidimas trečiajam asmeniui, išskyrus atvejį, kai atitinkamas trečiasis asmuo daugina veislę neturėdamas išankstinio leidimo.

56. Nors tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pažymiu, kad, kaip teigia GKE, pagal 2001 m. lapkričio 8 d. licencinę sutartį *Better3fruit* suteikė *Nicolaï* išimtinę teisę auginti ir parduoti

23 — Priešingai, Direktyvos 89/104 8 straipsnio 2 dalyje esantis sąlygų sąrašas yra baigtinis (žr. minėto Sprendimo *Copad* 20 punktą).

24 — Reikia priminti, kad licencinės sutarties sąlygos paprastai yra konfidencialios ir prekybos tarp valstybių narių atveju gali būti surašytos kalba, kurios naudojimo teisę turinčio asmens kontrahentai arba jų klientai nesupranta.

„Nicoter“ obelis bei naudotis su tuo susijusiomis teisėmis.

57. Mano manymu, tai, kad nereikalaudama iš savo kontrahentų iš anksto pasirašyti auginimo arba prekybos licencinę sutartį [25], *Nicolaï* nesilaikė įsipareigojimų išsaugoti „Kanzi“ obuolių auginimo ir prekybos selektyvumą, neleidžia daryti išvados, kad *Nicolaï* perleido saugomos veislės medžiagą be savininko leidimo. Suteikdama įmonei *Nicolaï* licenciją, *Better3fruit* jai aiškiai davė leidimą parduoti „Nicoter“ obelis. Taip perleisdama įmonei *Nicolaï* saugomos medžiagos prekybos teises, *Better3fruit* išnaudojo savo išimtinės teisės ekonominę vertę. Jeigu *Nicolaï* nevykdo sutartinių įsipareigojimų *Better3fruit* atžvilgiu, būtent ši įmonė, o ne trečiasis asmuo, turi atsakyti už iš to išplaukiančias pasekmes. Mano nuomone, sąlygų, kuriomis buvo duotas išankstinis leidimas, pažeidimas teisiniu požiūriu negali būti prilygintas leidimo nebuvimui, kuriuo galima remtis prieš trečiuosius asmenis.

58. Kalbant apie Reglamento Nr. 2100/94 94 straipsnio apimtį, pažymėtina, kad šiame straipsnyje daroma nuoroda tik į šio reglamento 13 straipsnio 2 dalį. Tačiau yra būtina jį sieti su 13 straipsnio 3 dalimi [26], nes 2 dalis augalinei medžiagai (nagrinėjamu atveju – obuoliams) taikoma tik tuo atveju, jei tenkinamos 3 dalies sąlygos.

59. Atsižvelgdamas į tai, kas pasakyta, siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti neigiamai.

60. Antrasis klausimas pateiktas tik tam atvejui, jei Teisingumo Teismas į pirmąjį klausimą atsakytų teigiamai. Kadangi į pirmąjį klausimą siūlau atsakyti neigiamai, pastabas dėl antrojo klausimo pateikiu tik tam atvejui, jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas.

B — *Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

61. Užduodamas antrąjį prejudicinį klausimą *Hof van Cassatie* siekia išsiaiškinti, ar tuo atveju, jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų

25 — Nurodytos licencinės sutarties, sudarytos tarp augalų veislių teisinės apsaugos savininko ir naudojimo teisę turinčio asmens, 6 ir 7 prieduose (minėtos šios išvados 20 punkte).

26 — Šiuo klausimu žr. G. Würtenberger ir kt.., *op. cit.*, p. 173.

teigiamas, reikia nustatyti, ar asmuo, kuris atlieka minėtus veiksmus, žinojo arba privalėjo žinoti apie licencinėje sutartyje nustatytus apribojimus, tam, kad būtų galima nustatyti, ar teisės yra išnaudotos.

62. Mano nuomone, klausimas, ar trečiasis asmuo, kuris atlieka veiksmus su saugoma medžiaga, yra sąžiningas, nesvarbus, jeigu savininko teisė neturi būti laikoma išnaudota.

63. Pažymėtina, kad Reglamento Nr. 2100/94 94 straipsnio 1 dalyje nustatomos sąlygos, kurioms esant apsaugos Bendrijoje savininkas gali pareikšti ieškinį pažeidimą padariusiam asmeniui, reikalaudamas nutraukti pažeidimą ir (arba) sumokėti teisingą žalos atlyginimą, arba ir vieno, ir kito.

64. Šio 94 straipsnio 2 dalyje išvardijami atvejai, kuriais savininkas gali, be to, pareikšti ieškinį pažeidimą padariusiam asmeniui, kad gautų šio padarytos žalos atlyginimą. Tekste nurodoma, jog tam, kad savininkas galėtų reikalauti tokio žalos atlyginimo, pažeidėjas turi veikti tyčia ar neatsargiai. Nedidelio neatsargumo atvejais teisė į žalos atlyginimą gali būti sumažinta atsižvelgiant į tokio nedidelio neatsargumo laipsnį.

65. Man atrodo, kad Sąjungos teisės normos intelektinės nuosavybės srityje, kiek tai susiję su pažeidimo sąvoka ir galimybe remtis prevencinėmis teisinės apsaugos priemonėmis, remiasi vien objektyviais kriterijais [27]. Todėl į subjektyvius elementus galėtų būti atsižvelgiama tik siekiant pažeidimu padarytos žalos atlyginimo [28]. Taigi pritariu Komisijos pastabai, kad subjektyvaus elemento, įforminto kaip tyčinio arba neatsargaus veiksmo reikalavimas, nebuvimas minėto 94 straipsnio 1 dalyje, kartu paminint tokį elementą to straipsnio 2 dalyje, patvirtina, kad subjektyvūs elementai, kaip antai licencinėje sutartyje esančių nuostatų žinojimas, iš esmės neturi jokios įtakos pažeidimo vertinimui ir teisei pareikšti ieškinį pažeidėjui. Į šiuos elementus prireikus atsižvelgiama svarstant padarytos žalos atlyginimą, t. y. būtinai po to, kai buvo nustatytas pažeidimas.

27 — Tai taip pat galioja teisių išnaudojimo sąvokai (žr. minėto Sprendimo *Zino Davidoff ir Levi Strauss* 63–66 punktus).

28 — Tačiau Direktyvos 87/54 5 straipsnio 6 dalis, atrodo, yra šio principo išimtis. Remiantis šia dalimi, „asmeniui, įsigijusiam puslaidininkio įtaisą ir nežinančiam yra ar nėra pagrindo tikėti, kad įtaisas saugomas išimtinės teisės, kurią suteikė valstybė narė pagal šią direktyvą, netrukdoma naudoti tą įtaisą komerciniams tikslams. Tačiau už veiksmus, įvykdytus po to, kai asmuo sužino, kad puslaidininkių įtaisas yra saugomas, valstybės narės garantuoja, kad, teisės turėtojui pareikalavus, specializuotas teismas pagal taikomus nacionalinės teisės aktus gali pareikalauti sumokėti atitinkamą atlygį“.

V — Išvada

66. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Hof van Cassatie* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

„1. 1994 m. liepos 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2100/94 dėl augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje, iš dalies pakeisto 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 873/2004, 94 straipsnis, siejamas su šio reglamento 11 straipsnio 1 dalimi, 13 straipsnio 1–3 dalimis, 16, 27 ir 104 straipsniais, turi būti aiškinamas taip, kad savininkas arba naudojimo teises turintis asmuo negali pareikšti ieškinio dėl teisių pažeidimo trečiajam asmeniui, kuris atlieka veiksmus, susijusius su medžiaga, kurią jam pardavė arba perleido naudojimo teises turintis asmuo, jeigu pastarajam buvo leista parduoti arba perleisti saugomą medžiagą kurioje nors Europos Sąjungos vietoje ir jeigu parduodant šią medžiagą nebuvo laikytasi apribojimų, numatytų naudojimo teises turinčio asmens ir augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje savininko sudarytoje licencinėje sutartyje.

2. Į antrąjį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia.

Prireikus reikia atsakyti, kad vertinant pažeidimą nereikia nustatyti, ar trečiasis asmuo, kuris atliko minėtus veiksmus, žinojo arba privalėjo žinoti apie licencinėje sutartyje nustatytus minėtus apribojimus.“